

Prantslaste lavastatud «Salome» Eesti Rahvusooperis. Salome (Ieva Kepe Lätist) ja esimene sõdur (Teo Maiste) prohvet Johhanaani peaga.

PEETER LANGOVITS

Tumeda iha ja hääle neitsilik moraal

«Salome» allhoovused ja salakäigud tekitasid küsimusi

EVI ARUJÄRV
muusikakriitik

Richard Strauss kirjutas Os-

on vastamisi meelelisel kujundil ja vaatamise keel, vaatamise ohu ja pilgupatu kujund. Keelumärgid loovad

ülimal moel hääle-karakterisse «kirjutatud» informatsioon. On tunne, et mingi lisaannus hämarolekut ja ilmsüütust oleks

STIIL

märts

S

Aasta Stiilseimad:
kelle maitset arvestab
Carmen Kass?

Armastuse neli nägu -
imetlusest leppimiseni

Kas seksimüüte
tasub uskuda?

Rikaste naiste prii põli

Töölt koju -
magusad hetked endale

Moekevad:
Iga päev on pidu!

Millega uuendada
KOSMEETIKAKOTTI?

EVI ARUJÄRV
muusikakriitik

Richard Strauss kirjutas Oscar Wilde' i draama ooperiks 1905. aastal. Siis ei olnud veel seksuaalrevolutsiooni äärmusi. Aga «Salome» on lugu ihast.

Kuninganna Herodias on meestemaia, (vale)kuningas Herodes himustab noort kasutärt, kes omakorda ihaldab prohvet Johhanaani. Ihad, keeldumised, süü ja karistuse hirm on õhus.

Johhanaani keeldumisest haavatud Salome annab Herodesele järele, seades tingimuseks prohveti pea. Salome käib oma ema kuritegelikku ja tiirast rada ja saab hukatud. Verine eesriie teises vaatuses võib tähendada nii prohveti kui ka Salome ohvriverd.

Seksuaalne sotsiaalkriitika

Formaalselt võidab lihasuretuse ideoloogia, süü saab karistatud. Teistpidi on «Salomes» freudistlikult välja mängitud tabuteema – (naise) seksuaalsus. Imelik, et lihahimu justkui ratsionaliseerides ja avalikku vaatevälja tuues lisas Freud sellele tegelikult veel mõned kraadid demonismi. «Salomestki» paistab nii «avalikustamine» kui ka demonism.

Näib, et moraali varjus meeldib Wilde'ile ja Straussile õrritada ekstreemsuste ja sensuaalsusega. Ooperi tekstiski

on vastamisi meelised kujudid ja vaatamise keeld, vaatamise ohu ja pilgupatu kujund. Keelumärgid loovad pinget.

Prantslaste lavastus ei kutsu vaatajat aga sugugi piiluma tabudest ülespiitsutatud pahet. Lavastuses on hoopis fatalismi ja sotsiaalkriitika maiku. Seitsme loori tants käib verise lina taga. Midagi ei «näidata» ja peategelane mõjub pigem õnnetu ohvri kui nümfomaanina.

Häälede kirjutatud

Ooperi lavapilt on tume ja pime. Stoppkaadrit ja aegluubis võtteid meenutavad liikumised, aeglased piiravad lähene-mised, taandumised ja tardumus. Halvaendeline, ohutundest laetud õhkkond. Hoopiski mitte unenäoline, joobnud ja õrritav kire(vaate)mäng, nagu Straussile ja eriti Wilde'ile mõeldes võiks eeldada.

Lugu võib olla mitmetähenduslik, aga muusika ei valeta. Straussi orkestripartituur on nagu närvikimpude põim-ing, rahutu voog, palavik ja hõõgumine. Estoonlased tegid selle laavavoo tekitamisel head koostööd üpris ühtlasele tasemel. Kuid veel rohkem kõlamuistri seesmist pingsust ja täpsust ei tee Straussi puhul muidugi halba. Muusikat pidi, häält pidi «Salome» lugu ju õieti kulgebki.

Ooperi vokaal ja orkestripartii on tihedaimal viisil seotud ja solistide puhul «mängib»

ülimal moel hääle-karakterisse «kirjutatud» informatsioon. On tunne, et mingi lisaannus hämarolekut ja ilmsüütust oleks Salomele (Ieva Kepe Lätist) rohkem maagilist lumma andnud. Riina Airene Herodias köitis üsna rikka dramaatilise värvigammaga. Ulatusliku ja psühholoogiliselt muutliku Herodesse partii puhul (Ivo Kuusk) oli kohati tunda hääle väsimust.

Ooperi tipp hetked kõlasid minu jaoks Jassi Zahharovilt, kes laulis prohvet Johhanaani osasse külluslikult varjundeid: võimukust ja fanatismi, raevu, soojust ja kaastunnet. Väga «elus» ja veenev oli ka Vello Jürna armunud Narraboth või koomiline usuvaidluse ansambel.

Ooperi muusikaline külg tekitaski ajuti psühholoogilist «tõellusiooni». Lavastusega on lugu keerukam. Draama saab tekkida, kui piirid on määratletud. Wilde istus enne «Salomed» homoseksuaalsuse pärast vangimajas. Mõned piirid olid veel olemas. Praegu otsib ajalehesabades «mees meest», gastroleerivad pedofiilid käivad meil tänavalapsi Euroopasse integreerimas ja enam vähem arvatakse, et naine võib ka «tahta».

Liberaalsuse libedusest

Liberalistlik mõte nihutab piire, ratsionaliseerib, legaliseerib ja nimetab ümber, kui vaja. Asja siis mõnest butafoor-sest peast või pisukesest pedofiiliast. Aga kui piirid on venivad, siis jääb draama jõud üha väetimaks.

Et tänane publik vähegi reageeriks, sõidab üks osa maailma klassikalavastajatest tankiga publiku privaatruumi sisse ja toob mängu rägeid sotsiaalseid märke. Külalislavastus ei tulnud tankiga. Ju vist eeldasid lavastajad meie idaeuroopa peades eelfreudistlikult neitsiliku moraali.

Huvitav eeldus.

Esietendus

Richard Strauss'i ooper «Salome»

Rahvusoooperi Estonia orkester ja solistid; lavastus – Françoise Terrone ja Philippe Godefroid (Prantsusmaa); lavakujundus – Philippe Godefroid; kostüümid – Françoise Terrone; valgus – Philippe Mombellet, Françoise Terrone ja Philippe Godefroid; dirigent – Paul Mägi

3. märtsil rahvusoooperis Estonia

Johhanaan – Jassi Zahharov